

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ЦЕНТР СОЦІОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

Колісник Л.О., Мосьондз М.В.

**РЕЗУЛЬТАТИ
СОЦІОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ
«ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В НГУ ОЧИМА СТУДЕНТІВ»**

Дніпропетровськ - 2015

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ЦЕНТР СОЦІОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

Колісник Л.О., Мосьондз М.В.

**РЕЗУЛЬТАТИ
СОЦІОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ
«ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В НГУ ОЧИМА СТУДЕНТІВ»**

Дніпропетровськ - 2015

Результати соціологічного моніторингу «Освітній процес в НГУ очима студентів» / Л.О. Колісник, М.В. Мосьондз. – Д.: ДВНЗ «НГУ», 2015. - 37 с.

У виданні представлені результати соціологічного дослідження громадської думки студентів щодо освітнього процесу в НГУ з використанням анкетних опитувань, що проводились у 2013, 2014 та 2015 роках.

Видання призначене для адміністрації ВНЗ, деканів, завідувачів кафедр, викладачів, зацікавлених у зворотньому зв'язку зі студентами для прийняття ефективних управлінських рішень, оптимізації різних аспектів навчального процесу, профорієнтаційної роботи тощо.

Друкується у редакційній обробці авторів.

Використання матеріалів даного збірника лише за умови посилання на нього та його авторів.

Центр соціологічного аудиту, 2015

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1. Організація моніторингового дослідження	6
2. Мотивація вибору навчального закладу та майбутньої спеціальності	
3. Задоволення вибором університету, факультету, спеціальності студентами	
4. Задоволеність якістю отримуваної освіти	13
5. Шляхи вдосконалення навчального процесу	20
6. Студентське самоврядування в НГУ	
7. Професійні орієнтації студентів	24
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	26

ВСТУП

Проблеми молоді хвилювали людство в усі часи. Існує тісний зв'язок між станом суспільства, перспективами його розвитку та ставленням соціуму до своїх молодих поколінь, їх стартовими можливостями. Положення молоді в суспільстві, її якісні характеристики, ціннісні орієнтації та життєві плани – це те дзеркало, в якому будь-яке суспільство може побачити своє майбутнє. Непересічну роль у життєдіяльності української молоді наразі відіграє її освітня та трудова діяльність. Хоча у цілому молодь в Україні відзначається доволі високим освітнім рівнем та налаштованістю на здобуття освіти й подальшу професійну самореалізацію, у розвитку освітньої інфраструктури, у царині безперервної освіти, самоосвітньої діяльності, взаємодії ринку освітніх послуг і ринку праці тощо у нашій країні мають місце гострі проблеми, а також спостерігаються певні тенденції, що не позбавлені протиріч.

Щорічний моніторинг думки споживачів освітніх послуг, їх потреб, запитів, інтересів, настроїв, мотивацій і зацікавленості у навчанні дозволяє вчасно виявляти та відстежувати проблеми в освітньому процесі, оперативно на них реагувати, корегувати організацію навчальної, виховної та профорієнтаційної діяльності університету.

Результати моніторингу «Освітній процес в НГУ очима студентів» будуть корисними при розробці управлінських рішень як на рівні деканатів, так і університету в цілому. Викладачі, користуючись даними моніторингу про мотивацію вступу до університету та навчання в ньому, зможуть покращити зворотній зв'язок зі студентами, цілеспрямовано вдосконалювати навчальні і робочі програми з дисциплін, оптимізувати свою навчально-виховну роботу. Оперативна інформація про реальні потреби, цінності, соціально-професійні орієнтації, мотивацію навчання студентів, про фактори, які на все це впливають, сприятиме покращенню самоменеджменту та зростанню конкурентоспроможності університету на ринку освітніх послуг.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ МОНІТОРИНГОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

З метою вивчення думки студентів щодо різних аспектів їхнього навчання в університеті співробітниками Центру соціологічного аудиту Інституту гуманітарних проблем ДВНЗ «НГУ» протягом жовтня-листопада 2015 р було реалізовано анкетне опитування «Освітній процес в НГУ очима студентів». Таке дослідження з використанням однакового інструментарію проводиться вже третій рік, що дає можливість відслідкувати динаміку змін настроїв студентів, виявити закономірності.

Мета соціологічного моніторингу «Освітній процес в НГУ очима студентів» полягає у фіксації та відстеженні за сукупністю показників ставлення студентів до навчального процесу в університеті, аналізі динаміки таких оцінок.

Завдання дослідження:

- виявити мотивації вибору вищого навчального закладу, майбутньої спеціальності студентами НГУ;
- встановити рівень задоволеності студентів якістю отримуваної в університеті освіти;
- визначити ставлення студентів до різних складових навчального процесу;
- проаналізувати професійні наміри студентів.

Об'єкт дослідження – студенти денного відділення НГУ.

Предмет дослідження - громадська думка студентів щодо освітнього процесу в НГУ.

Основний метод збору емпіричного матеріалу – вибіркове репрезентативне опитування за допомогою роздаткового анонімного анкетного опитування.

Тип вибірки – стратифікована за квотно-типовим принципом. Квоти розраховувались за ознаками факультету, курсу, статі та форми навчання (бюджетна, контрактна). Всього було опитано 482 студенти всіх факультетів (257 з першого та 225 з четвертого курсів), що склало 7 % всього контингенту студентів денної форми навчання в НГУ.

Для обробки отриманої емпіричної інформації, зібраної в процесі опитування, застосовувалась спеціалізована програма SPSS for Windows 17.0. Для аналізу одержаного статистичного матеріалу були застосовані методи математичної статистики, екстраполяції, моделювання, пошукового та нормативного прогнозування. До процесу проведення анкетного опитування, обробки результатів дослідження залучались студенти в рамках практичних занять з соціології.

2. МОТИВАЦІЯ ВИБОРУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА МАЙБУТНЬОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Вивчення мотивації професійного вибору служить інструментом підвищення ефективності професійної підготовки, спонукає вищий навчальний заклад до пошуку нових ідей, побудови систем і структур управління, адекватних вимогам абітурієнтів до освітніх послуг. Моніторинг мотивів вибору студентами Національного гірничого університету складається з вивчення критеріїв та показників, на які орієнтувалися колишні абітурієнти у процесі прийняття рішення про вступ до нашого університету, джерел, з яких вони брали інформацію про навчальний заклад, чинників впливу на прийняття рішення про вибір навчального закладу, цілеспрямованості та усвідомленості вибору саме НГУ, певного факультету, конкретного напрямку підготовки фахівців. Результати представлені в Табл. 2.1.

Таблиця 2.1. Розподіл відповідей студентів I та IV курсів щодо мотивів вибору НГУ (у % за кожним курсом, кожен респондент міг відзначити кілька варіантів відповіді)

Мотиви вибору університету	1 курс		4 курс		1 курс		4 курс		1 курс		4 курс	
	Ранг	%	Ранг	%	%	Ранг	%	Ранг	%	Ранг	%	Ранг
	2013				2014				2015			
Тут можна отримати професію, яка мені подобається	2	61,1	2	61,1	54,0	2	51,3	2	67.3	1	44.4	2
Тут цікаво навчатись	4	41,3	4	41,3	35,2	5	34,4	4	38.2	5	18.5	7
Після закінчення ВНЗ можна продовжити навчання (в аспірантурі, за кордоном, тощо)	7	28,0	7	28,0	21,0	8	16,9	10	30.3	6	14.6	10
Висока репутація, престиж ВНЗ	1	63,6	1	63,6	61,9	1	58,4	1	63.0	2	49	1
Кваліфіковані викладачі	5	40,7	5	40,7	39,2	4	41,6	3	52.7	4	31.8	3
В цей ВНЗ неважко вступити	12	9,9	12	9,9	7,4	15	14,3	11	9.7	12	25.8	5
В цьому ВНЗ неважко навчатись	16	6,9	16	6,9	4,0	17	21,4	7/8	7.9	15	22.5	6
ВНЗ зручно розташований (зручно добиратись, близько біля мого житла, тощо)	8	21,7	8	21,7	26,1	6	26,6	5	17.6	9	16.6	9
Тут можна отримати високооплачувану професію	6	32,7	6	32,7	19,9	9	21,4	7/8	24.2	8	13.2	11
Після закінчення цього ВНЗ легко знайти роботу	11	16,7	11	16,7	13,6	11	11,7	13	13.9	11	6.0	14
Тут висока якість освіти	3	46,9	3	46,9	40,3	3	23,4	6	55.8	3	27.2	4
В ньому доступна оплата навчання	14	7,3	14	7,3	9,7	12	5,2	14	9.1	13	9.3	12\13

Тут гарний контингент студентів	10	17,2	10	17,2	25,0	7	19,5	9	27.9	7	17.2	8
Тут високе технічне оснащення	13	8,8	13	8,8	9,7	13	4,5	15	8.5	14	5.3	15
В цьому ВНЗ працюють родичі, друзі, знайомі	17	2,1	17	2,1	8,5	14	3,9	16	3.6	16	4.0	16
У школі, яку закінчив (-а), був договір про співробітництво з цим ВНЗ	15	2,4	15	2,4	5,7	16	3,2	17	0	17	0	17
Тут є військова кафедра	9	18,0	9	18,0	14,8	10	12,3	12	14.5	10	9.3	12\13

За результатами досліджень три роки поспіль найпопулярнішими чинниками, що найбільше вплинули на вибір НГУ, серед першокурсників залишаються висока репутація, престижність ВНЗ, можливість отримати бажану професію, висока якість освіти та наявність кваліфікованих викладачів. Більшою мірою визначальним стали, у порівнянні з минулими роками, такі чинники: «цікавість навчання», «можливість після закінчення ВНЗ продовжити навчання (в аспірантурі, за кордоном, тощо)». Динаміка інших чинників вибору нашого університету для нинішніх першокурсників виявилася відносно незмінною.

Як видно з Табл. 2.1., четвертокурсники нинішнього року також високо цінують престиж ВНЗ, кваліфікованість викладачів, якість освіти, і в той же час відрізняються від інших виділених груп тим, що в більшій мірі надають значення тому, що в університеті легко вчитися та неважко було вступати, низько оцінюють шанси легко знайти роботу по закінченню навчання в нашому університеті. Також нинішні четвертокурсники значно скептичніші в оцінках якості технічного оснащення, а також наявності військової кафедри як чинника, що вплинув на вибір університету.

Таблиця 2.2. Розподіл відповідей студентів бюджетної та контрактної форм навчання щодо мотивів вибору НГУ (у % за кожною групою, кожен респондент міг відзначити кілька варіантів відповіді)

	Бюджет	Контракт	Бюджет	Контракт	Бюджет	Контракт
	2013		2014		2015	
	Тут можна отримати професію, яка мені подобається	50,5	60,3	51,2	56,1	54.4
Тут цікаво навчатись	32,8	34,9	33,5	38,3	26.4	36.0
Після закінчення ВНЗ можна продовжити навчання (в аспірантурі, за кордоном, тощо)	22,2	20,1	19,1	19,6	23.8	21.1
Висока репутація, престиж ВНЗ	59,3	44,1	56,3	66,4	52.8	59.6
Кваліфіковані викладачі	30,6	14,9	41,0	39,3	37.8	48.2
В цей ВНЗ неважко вступити	17,0	11,9	12,1	7,5	18.7	14.9
В цьому ВНЗ неважко навчатись	13,3	18,2	11,2	14,0	14.5	14.9

ВНЗ зручно розташований (зручно добиратись, близько біля мого житла, тощо)	19,7	23,6	22,8	30,8	18.1	16.7
Тут можна отримати високооплачувану професію	23,7	21,5	21,4	17,8	21.8	15.8
Після закінчення цього ВНЗ легко знайти роботу	12,8	11,9	12,1	13,1	12.4	5.3
Тут висока якість освіти	32,8	35,3	31,6	31,8	37.8	46.5
В цьому ВНЗ доступна оплата навчання	3,3	12,5	4,7	12,1	5.7	16.7
Тут гарний контингент студентів	15,7	18,7	18,6	29,0	23.8	21.1
Тут високе технічне оснащення	9,8	2,4	7,4	4,7	9.8	1.8
В цьому ВНЗ працюють родичі, друзі, знайомі	2,9	4,1	7,0	3,7	4.1	2.6
У школі, яку закінчив (-а), був договір про співробітництво з цим навчальним закладом	3,7	4,3	3,7	4,7	0	0
Тут є військова кафедра	17,0	15,9	13,5	12,1	10.9	12.3

Аналіз впливу форми навчання (держбюджет та контракт) на вибір університету надав змогу виявити, що для студентів, які навчаються за держбюджетною формою, залишаються, як і в минулому році, більш важливими наступні чинники: «можливість отримати професію, яка подобається», «престиж ВНЗ», «кваліфіковані викладачі», «висока якість освіти».

Для студентів, що навчаються за контрактом, як і для бюджетників більш визначальними залишились такі чинники вибору університету: «престиж ВНЗ», «можливість отримати професію, яка подобається», «тут цікаво навчатись», «в цьому університеті легко вчитись», «доступна оплата навчання» (Табл. 2.2.). В порівнянні з минулими роками більш значущими чинниками стали кваліфікованість викладачів та висока якість освіти. Разом з тим різко знизилась оцінка важливості таких чинників, як можливість отримати високооплачувану професію та «після закінчення цього ВНЗ легко знайти роботу».

Процес здійснення вибору професії вчорашніми школярами є досить складним і тривалим, але не завжди до кінця обдуманим і раціональним. Від характеру мотивації вибору конкретної спеціальності залежить і навчальна поведінка студентів. Дослідження показало (Табл. 2.3.), що у порівнянні з минулими роками, ієрархія мотивів залишається досить стабільною (за мірою зниження актуальності):

- представники даної професії мають хороший зарібок (30.2%);
- престижність професії у суспільстві (27.7%);
- хороші шанси знайти роботу після закінчення внз (26.5%);

- захоплення професією (18%);
- поради друзів, знайомих (15%).

Так само, як і в минулі роки, більше чверті студентів відзначають, що вибір відбувся випадково (Табл. 2.3.). Відсутність чітких професійних орієнтацій звісно не сприяє якості навчання. Нерідко вже на перших курсах, за результатами попередніх соціологічних досліджень, не мають наміру працювати за спеціальністю. Тож дана група студентів потребує допомоги вузу в формуванні професійних цінностей та орієнтацій.

Причому відсоток студентів, які відзначили вплив саме профорієнтаційних заходів також майже не збільшився і залишився в межах статистичної похибки.

**Таблиця 2.3. Розподіл відповідей респондентів на питання:
«Що вплинуло на вибір Вашої майбутньої спеціальності?»
(у % за кожним курсом, кожен респондент міг відзначити декілька варіантів відповіді)**

Чинники	1	4	По	1	4	По	1 курс	4 курс	По
	курс	курс	масиву	курс	курс	масиву			масиву
	2013 р.			2014 р.			2015		
1.Вибір відбувся випадково	24,3	32,2	28,2	30	25,5	27,3	24.2	31.1	27.1
2.Традиції сім'ї	9,2	15,9	14,6	12,5	14,9	13,9	9.7	6.6	8.5
3.Поради вчителів	3,7	4,1	3,8	5,7	6,5	5,7	6.1	4.6	5.5
4.Захоплення професією	20,9	15,7	18,3	18,8	17,5	18,1	16.4	19.2	18
5.Поради друзів, знайомих	22,9	14,8	17,8	14,2	20,1	16,9	15.8	13.2	14.9
6.Засоби масової інформації	14,4	7,4	10,9	10,2	8,4	9,4	15.2	4.6	10.1
7.Профорієнтаційні заходи в школі, коледжі	6,2	5,0	5,6	5,1	5,8	5,4	5.5	4.6	4.9
8.Престижність професії у суспільстві	42,7	27,4	35,1	32,4	28,6	30,5	30.3	23.8	27.7
9.Представники даної професії мають хороший зарібок	44,1	25,4	34,7	31,2	24,0	27,8	32.7	28.5	30.2
10.Мене приваблює в спеціальності можливість ініціативи, творчості	18,4	10,9	14,7	15,9	8,4	12,4	20	11.3	15.5
11.Хороші шанси знайти роботу після закінчення ВНЗ	40,6	18,9	29,8	26,1	23,4	24,8	29.7	23.2	26.5
12.Невисокий прохідний бал, малий конкурс	5,1	9,4	7,3	6,2	9,1	7,6	6.1	6.6	6.4
13.Інша відповідь	2,7	3,2	2,9	4,0	4,5	4,2	0.6	2.6	1.5
14.Важко відповісти	2,1	3,2	2,7	1,1	1,9	1,5	3.0	2.0	2.7

Отже, загальна тенденція та ієрархія чинників, що впливають на вибір спеціальності, зберігаються протягом трьох років, в які проводилось дослідження.

Якщо ж звернути увагу окремо на студентів першого курсу, то виявляється, що в цьому році серед першокурсників було значно менше тих, у порівнянні з четвертокурсниками, хто зробив вибір спеціальності випадково. Цього року – навпаки, першокурсники вирізняються більшою невизначеністю. Також для сьогоднішніх першокурсників більш важливими стають можливості в професії ініціативи, творчості. Більше впевненості, що обрана професія надасть високі шанси знайти роботу. Також для них підвищується роль засобів масової інформації в формуванні професійного вибору.

Отже, в основному студенти здійснили вибір університету та спеціальності, орієнтуючись на результат навчання - затребуваність фахівців певної галузі знань у суспільстві, можливість успішного працевлаштування після закінчення університету - «престижність університету і професії на ринку праці». Найменш впливовим чинниками залишаються – «профорієнтаційні заходи в школі, коледжі», «поради вчителів», «невисокий прохідний бал, малий конкурс».

3. ЗАДОВОЛЕННЯ ВИБОРОМ УНІВЕРСИТЕТУ, ФАКУЛЬТЕТУ, СПЕЦІАЛЬНОСТІ

В сучасних умовах високий рівень освіти та її якість розширюють можливості професійного вибору молодого працівника, надаючи шанс для здобуття більш високого професійного статусу. Після першого вибору професії відбувається процес більш глибокого осмислення вдалості власного вибору, що формує навчальну поведінку студентів. Результати дослідження задоволеності студентами вибору університету поточного року виявили, що в цілому очікування абітурієнтів щодо свого вступу виправдалися (Рис. 3.3.).

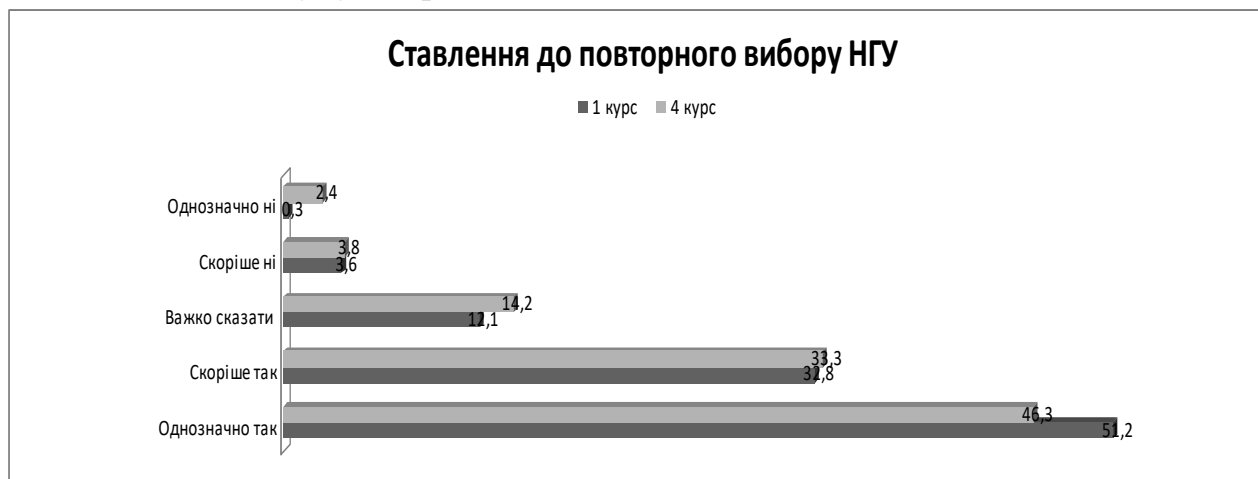

Рисунок 3.1. Розподіл відповідей студентів четвертого та першого курсів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір навчального закладу, чи обрали би Ви його знову?» (у %, 2013 р.)

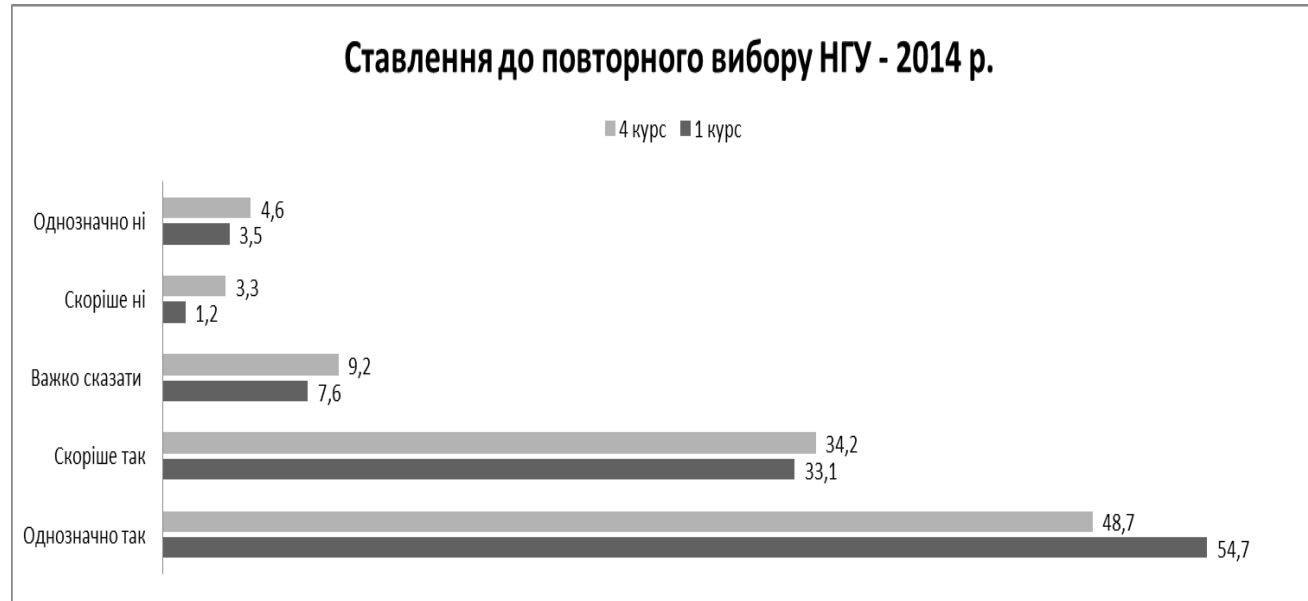

Рисунок 3.2. Розподіл відповідей студентів четвертого та першого курсів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір навчального закладу, чи обрали би Ви його знову?» (у %, 2014 р.)

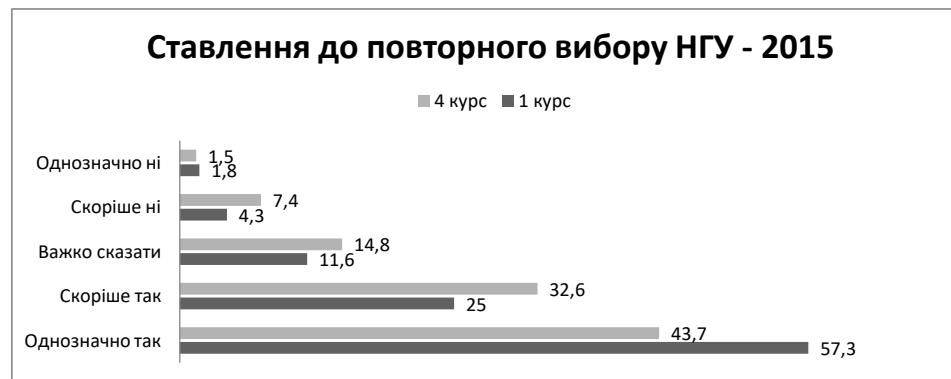

Рисунок 3.3. Розподіл відповідей студентів четвертого та першого курсів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір навчального закладу, чи обрали би Ви його знову?» (у %, 2015 р.)

Порівняння відповідей респондентів за три роки свідчать про те, динаміка даного показника зберігається і що більшість студентів однозначно при гіпотетичному повторі знову б обрали НГУ.

Різниця у думках студентів, що навчаються за держбюджетною формою та тих, хто навчається за контрактом щодо гіпотетичного повторного вибору університету, як видно з Табл. 3.1., фіксується у межах 5%. Однак, серед бюджетників, опитаних цього року, більше тих, хто не зміг визначитись у відповіді на дане питанні.

Таблиця 3.1. Розподіл відповідей на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір навчального закладу, чи обрали би Ви його знову?» в залежності від форми навчання (у % за кожною групою)

	Форма навчання	Однозначно так	Скоріше так	Важко сказати	Скоріше ні	Однозначно ні	Всього
2013	Держбюджет	50,3	33,5	11,6	4,1	0,5	100
	Контракт	52,6	31,9	12,5	3,0	0,0	100
2014	Держбюджет	50,0	35,2	6,7	2,9	5,2	100
	Контракт	53,8	33,0	10,4	0,9	1,9	100
2015	Держбюджет	50.0	24.0	17.2	7.3	1.6	100
	Контракт	55.3	29.8	9.6	4.4	0.9	100

Аналіз задоволення студентами вибору факультету дає уявлення про те, що відповіді студентів щодо гіпотетичного повторного вибору факультету за масивом опитаних майже не відрізняється від тих, що стосувались вибору університету. Але якщо порівняти відповіді студентів першого та четвертого курсів, то помітимо значну різницю – серед старшокурсників більший, ніж серед першокурсників, відсоток тих, хто в гіпотетичній ситуації знову обрав би той же факультет (Рис. 3.2.).

Як видно з наведених рисунків загальна тенденція минулих років зберігається й у поточному. Нинішні четвертокурсники більш оптимістично сприймають вибір факультету у порівнянні з минулими четвертокурсниками.

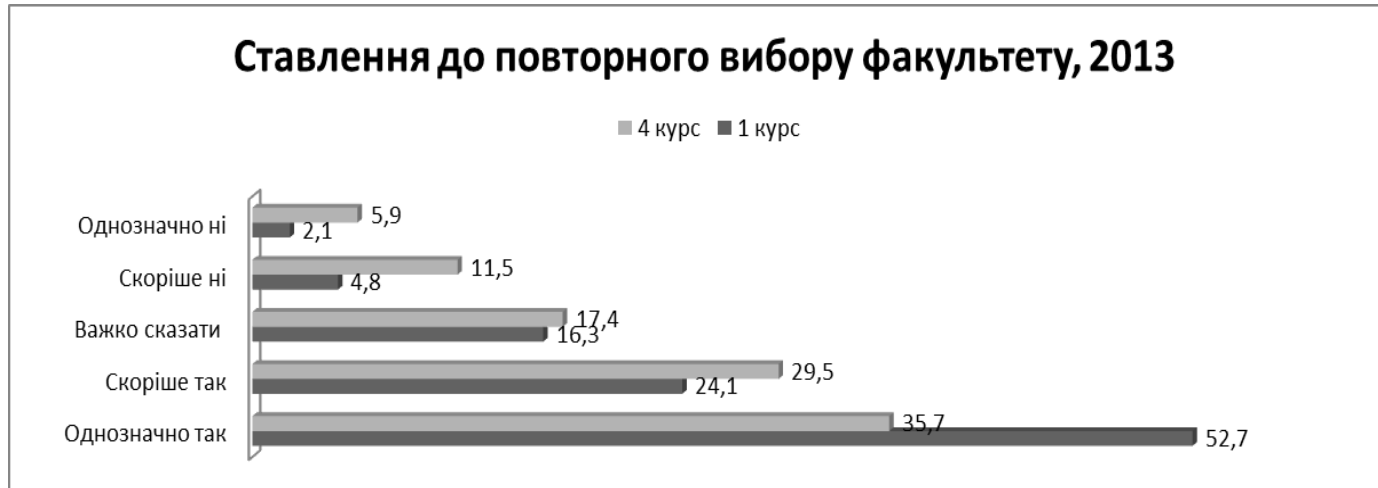

Рисунок 3.4. Розподіл відповідей студентів четвертого та першого курсів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір факультету, чи обрали би Ви його знову?» (у %, 2013 р.)

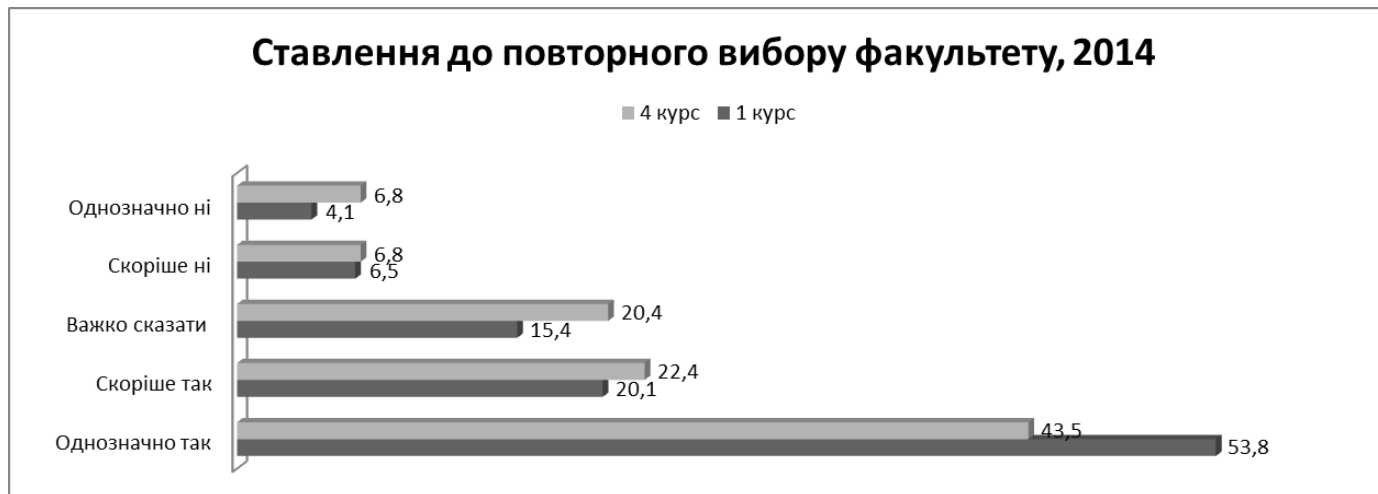

Рисунок 3.5. Розподіл відповідей студентів четвертого та першого курсів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір факультету, чи обрали би Ви його знову?» (у %, 2014 р.)

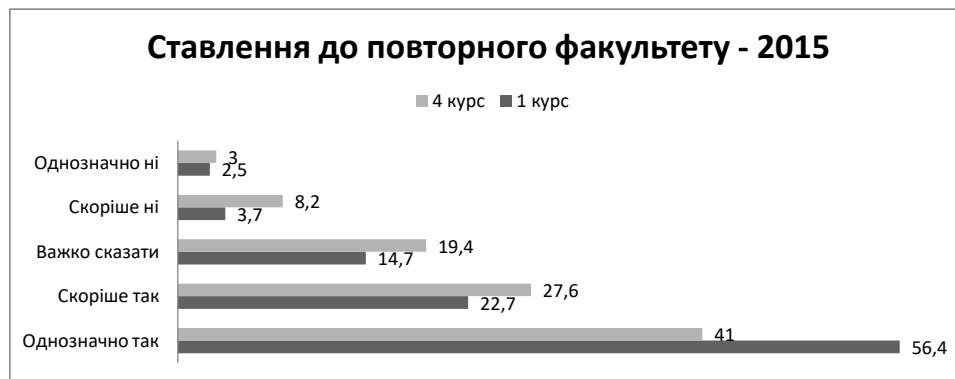

Рисунок 3.6. Розподіл відповідей студентів четвертого та першого курів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір факультету, чи обрали би Ви його знову?» (у %, 2015 р.)

Побудову успішної професійної кар'єри на етапі отримання освіти можна розглядати через такий показник, як задоволеність отриманою спеціальністю (Рис. 3.9).

Рисунок 3.7. Розподіл відповідей студентів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір спеціальності, чи обрали би Ви її знову?» (у %, 2013 р.)

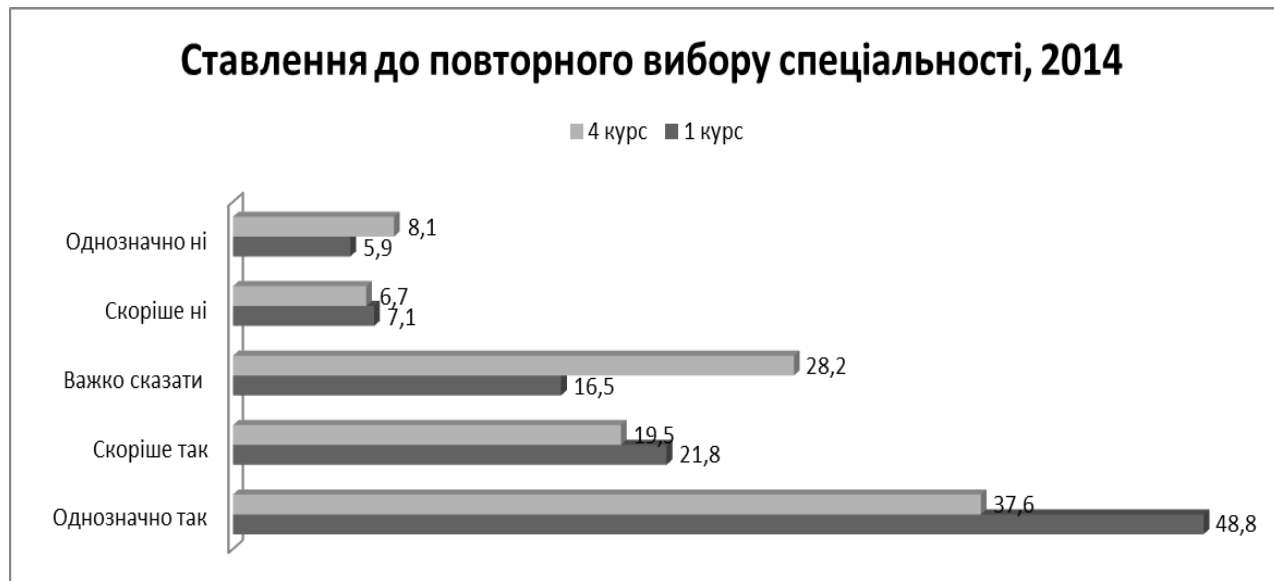

Рисунок 3.8. Розподіл відповідей студентів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір спеціальності, чи обрали би Ви її знову?» (у %, 2014 р.)

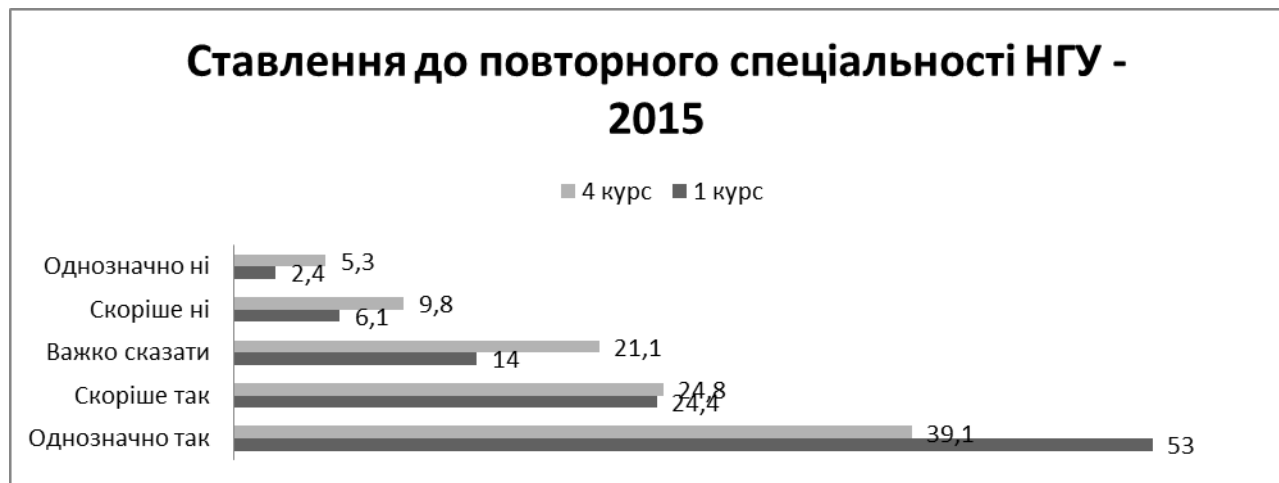

Рисунок 3.9. Розподіл відповідей студентів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір спеціальності, чи обрали би Ви її знову?» (у %, 2015 р.)

В цілому можна говорити про меншу розчарованість у спеціальності серед сьогоденних четвертокурсників, у порівнянні з минулорічним, що свідчить про позитивну тенденцію росту задоволеності студентів щодо вибору професії.

Спостерігається різниця в цьому році у повторному виборі спеціальності між студентами «бюджетниками» (56,5%) та «контрактниками» (77,8%) (Табл. 3.2.). Серед останніх також менше тих, хто ще не визначився, та не задоволених своїм вибором. Можна сказати, що професійний вибір на платній основі відбувається більш усвідомлено.

Таблиця 3.2. Розподіл відповідей на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір спеціальності, чи обрали би Ви її знову?» в залежності від форми навчання (у % за кожною групою)

	Форма навчання	Однозначно так	Скоріше так	Важко сказати	Скоріше ні	Однозначно ні	Всього
2013	Держбюджет	30,5	33,0	23,8	8,6	4,1	100
	Контракт	57,0	17,8	20,0	3,0	2,2	100
2014	Держбюджет	42,5	21,3	21,3	7,7	7,2	100
	Контракт	44,8	20,0	24,8	4,8	5,7	100
2015	Держбюджет	39.3	26.2	20.4	9.9	4.2	100
	Контракт	56.6	21.2	13.3	6.2	2.7	100

Слід відзначити, що, як показують результати моніторингу, на етапі первинного професійного вибору більшість студентів досить високо оцінює для себе привабливість майбутньої професії. Під час навчання ця оцінка ще підвищується, що є позитивним індикатором задоволеності студентів освітнім процесом в НГУ.

Можна стверджувати, що та частина студентів, які при гіпотетичній можливості знову вирішувати питання вибору спеціальності відмовились би її обрати знову, відрізняється несформованими професійними орієнтаціями. І скоріш за все вони потребують допомоги вузу в профорієнтації, оскільки мотиваційні чинники з часом можуть змінюватися. Тут слід підкреслити важливість прийняття практичних кроків у формуванні професійних планів молоді, вироблення стійких професійних інтересів і намірів відносно до майбутньої діяльності, які б також відповідали потребам суспільства в кадрах з різних професій.

4. ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ЯКІСТЮ ОТРИМУВАНОЇ ОСВІТИ

Вища освіта є чинником, що впливає на підвищення шансів успішного працевлаштування, хоча і не гарантує його. Визначаючи зайняття і статус, шанси соціальної мобільності, професійну кар'єру, доступ надалі до різноманітних громадських благ, тобто, маючи одночасно економічну, соціальну і символічну цінність, освіта істотно впливає на вірогідність життєвого успіху. Нова система трудових відносин потребує працівника з новими якостями та компетенціями. Це знов і знов актуалізує питання якості освітнього процесу в НГУ.

За результатами дослідження 2015 р., серед першокурсників якістю освіти повністю та частково задоволених – 91,0 % у 2013 р., 88,0% - 2014 р., 94,5% - 2015 р. Серед четвертокурсників – 77,5 % у 2013 р., 81,8% - 2014 р., 69,2% - 2015 р. (Рис. 4.1., 4.2., 4.3.). Отже, можна бачити, що підвищується рівень домагань студентів щодо ефективності підготовки майбутнього фахівця.

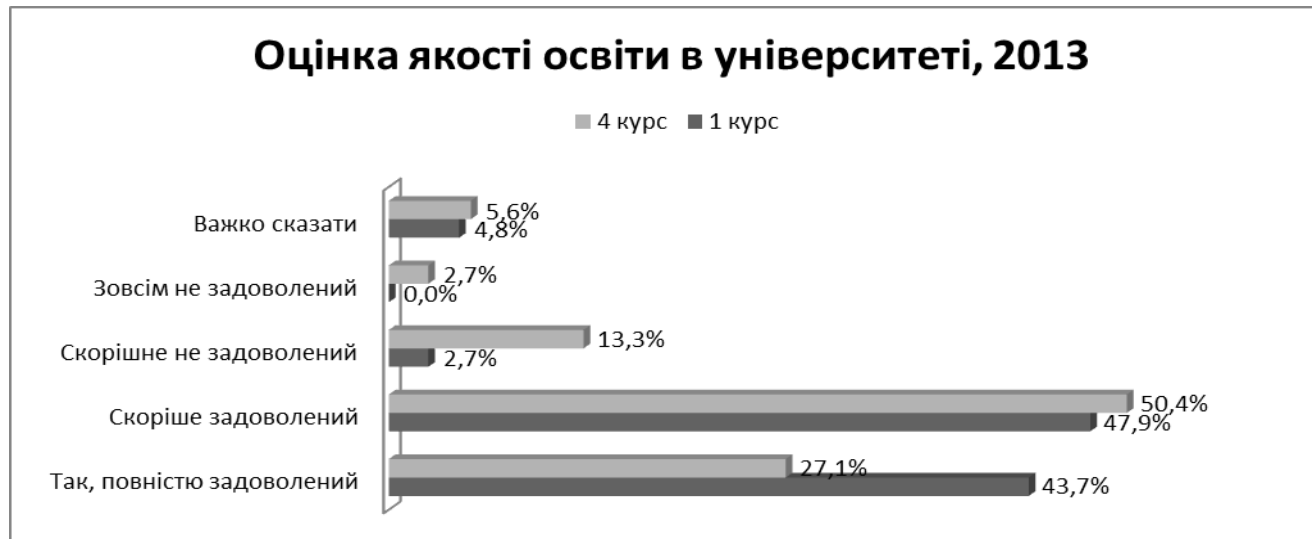

Рисунок 4.1. Оцінка якості освіти студентами четвертого та першого курсів НГУ (у %, 2015 р.)

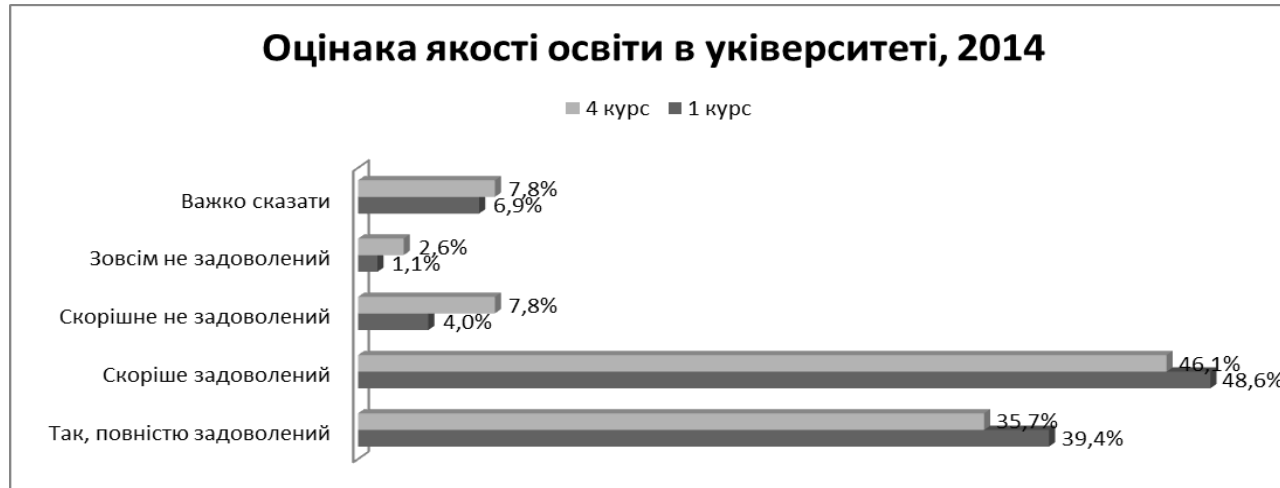

Рисунок 4.2. Оцінка якості освіти студентами четвертого та першого курсів НГУ (у %, 2015 р.)

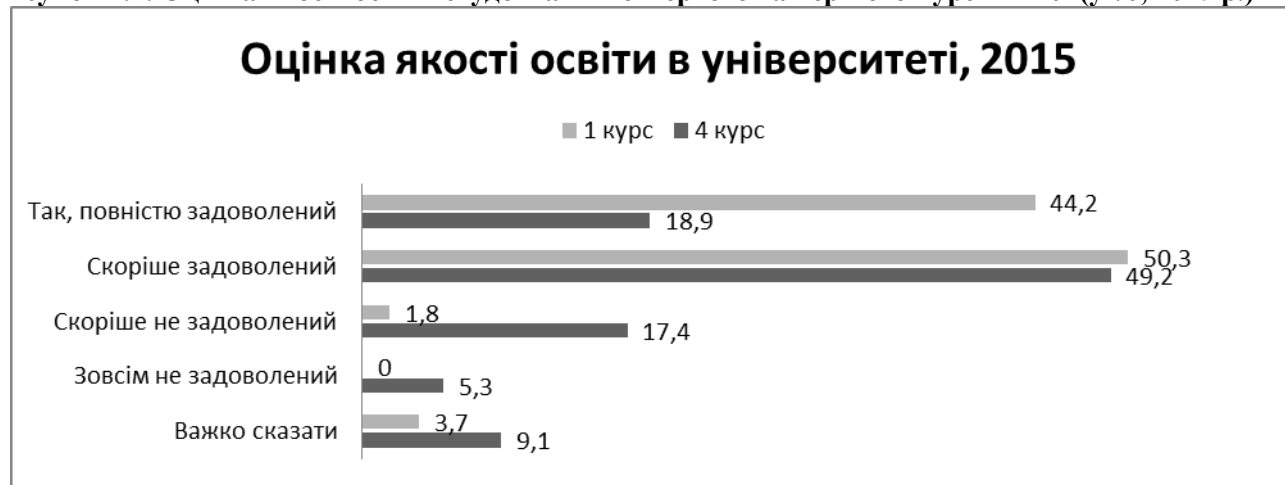

Рисунок 4.3. Оцінка якості освіти студентами четвертого та першого курсів НГУ (у %, 2015 р.)

Серед причин невдоволення якістю отримуваної освіти у відкритих питаннях респондентами називались такі: «застарілі тексти лекцій»; «процес навчання не заради того, щоб знати, а щоб отримати оцінку»; «за кілька тижнів

вдалої практики можна навчитись більше, аніж за кілька років навчання в університеті»; «відсутність дискусії між викладачем та студентом».

Важливим ресурсом побудови професійної кар'єри, який визначає її успішність, є професійна підготовка. В ній закладаються основи професійної орієнтації, необхідні знання і навички, без яких процес працевлаштування не може бути успішним.

З метою аналізу ступеня задоволення студентами-четвертокурсниками якістю викладання в НГУ, виявлялась оцінка змісту навчальних курсів.

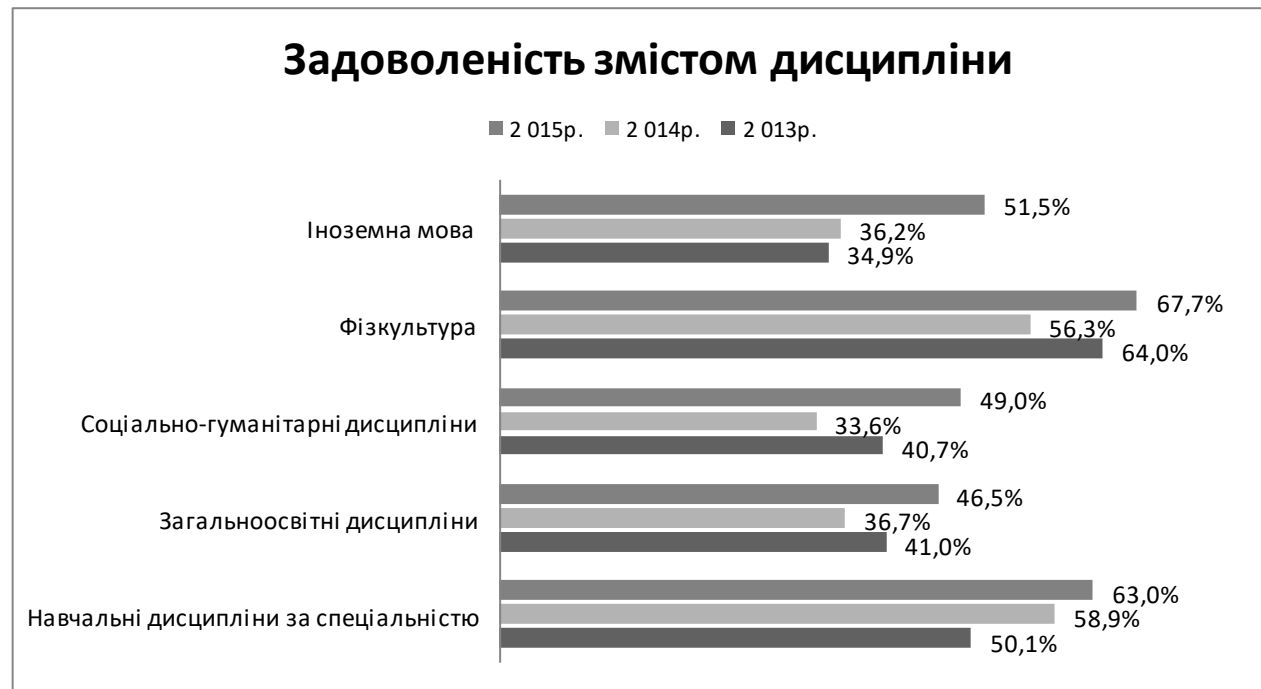

Рисунок 4.4. Задоволеність студентів четвертого курсу змістом навчальних дисциплін (у %, 2015 р.)

За минулий рік оцінка задоволеності викладання навчальних дисциплін підвищилась за всіма напрямками (Рис. 4.4).

Студенти все більше усвідомлюють себе споживачами освітніх послуг і пред'являють до університету певні вимоги. Результати дослідження показали, що респондентам, як і раніше, не вистачає практичного досвіду та навичок професійної діяльності (Рис. 4.5.). Отже, система вищої освіти повинна готувати більш практично підготовлених фахівців. Відповідно, вищі навчальні заклади мають більш активно цікавитись потребами ринку, новими технологіями. Часто знання, отримані студентами, застарівають раніше, ніж ті встигають закінчити навчання та отримати диплом про вищу освіту.

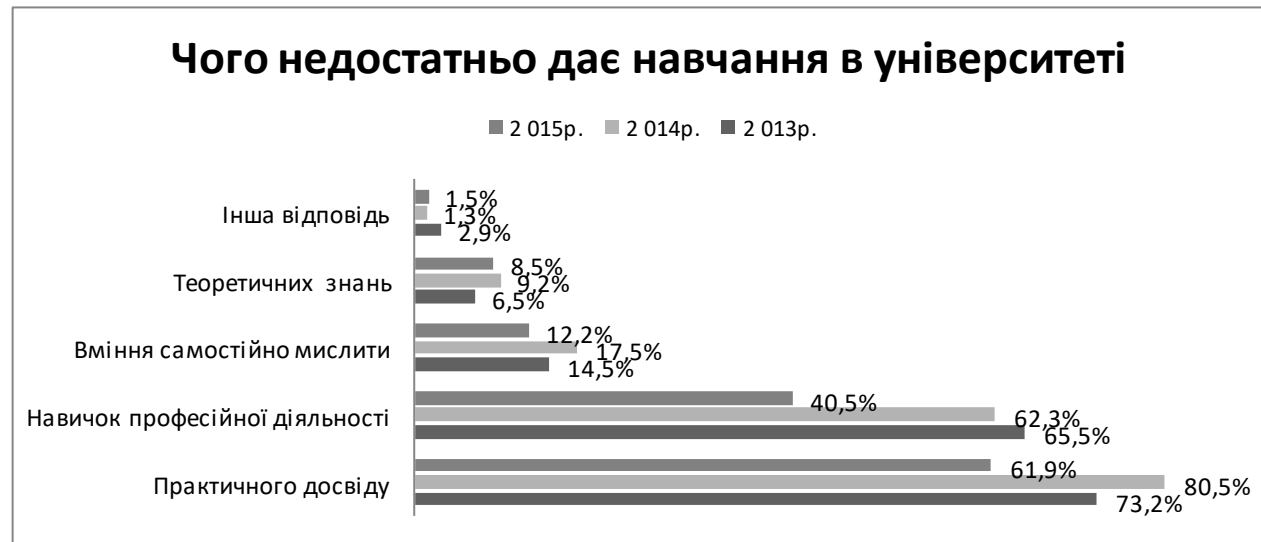

Рисунок 4.5. Розподіл відповідей студентів четвертого курсу на питання: «Чого, на Ваш погляд, недостатньо дає Вам навчання в університеті?» (кожен респондент міг відзначити декілька варіантів відповіді)

Таким чином, переважна кількість опитаних студентів задоволені якістю освіти в НГУ, на старших курсах відсоток таких оцінок знижується. Така тенденція зберігається протягом трьох років.

Рівень участі студентів в науковій роботі залишається досить низьким. Майже за всіма її видами опитування демонструє зниження активності за останній рік (Рис. 4.6.)

Результати опитування свідчать про те, що майже половина студентів не брали участь у дослідницькій роботі університету, але в майбутньому збираються. Причому цей показник практично не змінився у порівнянні з минулим роком і знаходиться у межах статистичної похибки.

Збільшилась у поточному році частка студентів (з 44,7% до 51,2%), що хоч і не займаються науковою роботою, але не виключають для себе таку можливість. Трохи активніше студенти стали брати участь в студентських олімпіадах.

Отже, активізація участі студентів у наукових дослідженнях, оволодіння ними навичками наукової діяльності, що важливою умовою якісної професійної підготовки висококваліфікованих фахівців, залишається проблемним полем в роботі ВНЗ.

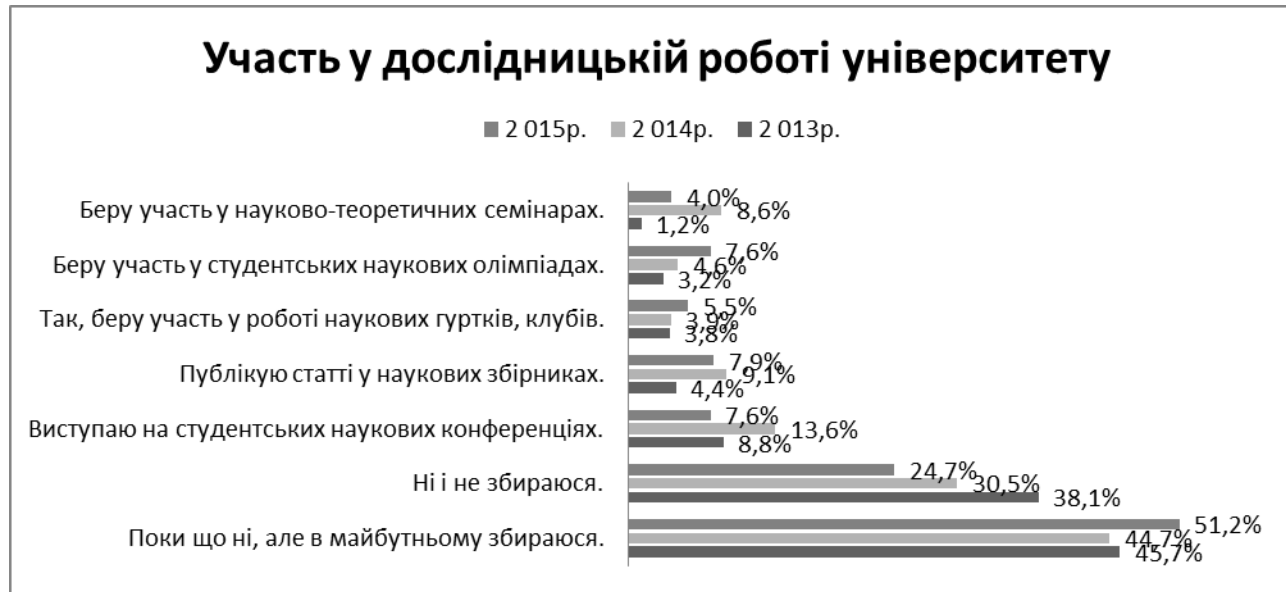

Рисунок 4.6. Розподіл відповідей студентів четвертого курсу на питання: «Чи займаєтесь Ви дослідницькою роботою в університеті?» (кожен студент міг обрати кілька варіантів відповідей)

5. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Мета сучасної системи освіти – не просто дати молодій людині певну суму знань, а сприяти формуванню у неї мотивації на безперервну освіту та усвідомлене самовдосконалення. Якість освіти - символічний капітал людини, що за сучасних умов перетворюється на необхідний чинник життєвого успіху, самореалізації, високого соціального статусу. Зростає роль соціальної активності в полі освіти, економіки, адже рівень освіти підвищує конкурентоспроможність молоді. Щоб не бути аутсайдером в конкурентній боротьбі і адекватно реагувати на зовнішні виклики і загрози,

молоді люди повинні розвивати творчі здібності й вміти адаптуватися до соціальних умов, що змінюються. Відповідно до цього постійне вдосконалення якості освітнього процесу є пріоритетним і постійно актуальним завданням кожного ВНЗ.

Дослідження думки студентів щодо вдосконалення системи освіти показало, що більшість опитаних студентів (90,7%) надзвичайно важливою для себе вважають допомогу університету у працевлаштуванні (Табл. 5.1.). Незбалансованість структури ринку освітніх послуг та ринку праці в Україні зумовлює доволі гострі проблеми із працевлаштуванням молоді після закінчення навчальних закладів, підвищений (порівняно з працевдатними особами інших вікових груп) рівень безробіття, спричинює неефективне використання професійного потенціалу молоді, що виявляється, зокрема, у поширеності роботи не за спеціальністю, налаштованості молоді на зовнішню трудову міграцію тощо. Тож необхідною є координація процесу налагодження зв'язку між студентами та випускниками вищого навчального закладу і роботодавцями, зацікавлених в освічених та професійних працівниках, адаптація студентів до умов ринку праці, що динамічно змінюються, надання їм об'єктивну інформацію про актуальні професії та рівень оплати праці у відповідній галузі.

Таблиця 5.1. «Аспекти навчального процесу, які, на думку студентів першого та четвертого курсів, є найбільш важливими»
(у % за кожним курсом, кожен респондент міг відзначити декілька варіантів відповіді)

Аспекти навчального процесу	1 курс	4 курс	Ранг	1 курс	4 курс	Ранг	1 курс	4 курс	Ранг
	2013			2014			2015		
Навчання за індивідуальними програмами	56,3	48,7	8	50,0	41,2	13	39.5	50.3	12
Вибір дисциплін для вивчення на інших факультетах	47,7	56,3	9	44,7	55,8	10	47.2	52.1	8
Обмін студентами та викладачами з навчальних закладів інших країн	66,1	62,1	4	59,3	62,2	5	74.7	64.4	4
Впровадження активних та нетрадиційних методів викладання, індивідуалізація навчання	57,5	57,8	7	35,7	36,5	14			
Створення програм підготовки магістрів та бакалаврів, сумісних з європейськими, визнання дипломів НГУ в західних країнах	87,3	82,3	1	75,7	83,3	2	75.5	78.9	2
Участь студентів у складенні навчальних планів та програм	50,6	49,9	11	43,1	51,4	11	47.9	35.1	13

Збільшення кількості дисциплін, вивчення яких обирає студент самостійно	67,2	51,0	5	51,1	50,0	8	55.9	51.7	6
Оцінка студентами якості викладання	56,9	59,3	6	62,4	65,1	4	56.8	47.6	7
Вільний доступ до комп'ютерів та інтернет-ресурсів в університеті з освітньою метою	78,9	78,5	3	72,9	74,3	3	80.0	71.4	3
Впровадження кредитно-модульної системи навчання та оцінювання	34,9	30,4	12	55,5	54,4	6	58.9	53.1	5
Вдосконалення системи оцінки знань студентів	59,6	45,1	14	53,2	46,2	9	54.7	40.5	10
Збільшення самостійних завдань та, відповідно, зменшення кількості аудиторних занять	30,1	18,6	15	23,1	25,5	15	24.8	13.7	14
Можливість переходу на іншу спеціальність, факультет, в інший навчальний заклад	48,0	52,8	13	46,6	46,6	12	47.5	42.6	11
Залучення студентів до наукових, зокрема прикладних досліджень	54,2	50,7	10	47,7	55,5	7	50.9	49.0	9
Допомога університету випускникам у працевлаштуванні	80,7	87,3	2	83,2	78,1	1	90.7	81.0	1

Як бачимо з Табл. 5.1., студенти відзначають необхідність створення програм підготовки магістрів та бакалаврів, сумісних з європейськими, визнання диплому НГУ в інших країнах.

Важливими для студентів продовжують залишатися, як і в минулі роки, аспекти вільного доступу до комп'ютерів та інтернет-ресурсів в університеті, міжнародний обмін студентами та викладачами, збільшення кількості дисциплін, вивчення яких обирає студент самостійно. Підвищується важливість вдосконалення системи оцінки знань студентів. Слід зазначити, що у студентів четвертого курсу спостерігається вже виявлений нами раніше певний скептицизм до інновацій у навчальному процесі.

У порівнянні з минулим роком більш важливими для студентів стали такі умови покращення навчання в університеті: впровадження кредитно-модульної системи навчання та оцінювання; залучення студентів до наукових, зокрема прикладних досліджень, вдосконалення системи оцінки знань студентів.

Натомість найменш важливими, продовжують залишатися: збільшення самостійних завдань та, відповідно, зменшення кількості аудиторних занять; участь студентів у складенні навчальних планів та програм; навчання за індивідуальними програмами.

Рисунок 5.1. Чинники, які, на думку студентів 4 курсу, могли б посприяти підвищенню їх зацікавленості у навчанні (кожен студент міг обрати кілька варіантів відповідей)

Як видно з рисунку 5.1., найважливішим чинником (і його актуальність зростає), що міг би сприяти підвищенню зацікавленості студентів у навчанні, як і в минулому році, залишається можливість вибору дисципліни, викладача. Окрім можливості вибору дисциплін (про що вже йшла мова раніше), посприяти підвищенню зацікавленості у навчанні могли б, на думку багатьох студентів, зацікавленість самого викладача в успіхах студентів, особистість цього викладача.

Важливішими, у порівнянні з минулими роками, стають такі чинники підвищення зацікавленості студентів у навчанні: професійний рівень підготовки викладачів, навчання за індивідуальним планом.

Натомість зменшилась в поточному році актуальність таких чинників, у порівнянні з минулими роками: зміни навчального розкладу на більш зручний, зменшення обсягу навчального навантаження.

Рівень задоволеності студентів різними аспектами своєї навчальної діяльності представлений в Табл. 5.2. В цілому студенти першого курсу демонструють вищу оцінку складових навчального процесу.

Таблиця 5.2. «Оцінка складових навчального процесу на «4» і «5» Балів» (у % за кожним курсом)

Складові навчального процесу	4 курс	1 курс
	2015	
Взаємодія адміністрації університету зі студентами	22.3	44.2
Ставлення викладачів до студентів	31.8	59.3
Якість викладання дисциплін у цілому	29.1	63.6
Якість викладання соціально-гуманітарних дисциплін	32.4	57.7
Забезпеченість підручниками і навчально-методичними посібниками	32.0	34.4
Матеріально-технічна база навчального процесу	24	49.4
Забезпеченість комп'ютерами і доступом до мережі Інтернет	25.5	34.8
Умови підготовки до занять в бібліотеці	46.5	62.7
Орієнтація навчального процесу на науково-дослідну роботу	15.8	41.7
Організація самостійної роботи під керівництвом викладачів	26.2	46.2
Проведення виробничої практики	17.8	45.6
Умови проживання у гуртожитку	5.3	21.4
Умови для додаткового заробітку студентів за спеціальністю	6.2	24.0
Система оцінювання знань студентів	22.6	41.8

Першокурсники найбільше задоволені якістю викладання дисциплін в цілому, ставленням викладачів до студентів, якістю викладання соціально-гуманітарних дисциплін, матеріально-технічною базою навчального процесу, матеріально-технічною базою навчального процесу. Показники підтримки цих аспектів у поточному році залишаються на рівні минулих років.

Четвертокурсники високо оцінюють, у порівнянні з іншими аспектами, умови підготовки до занять у бібліотеці, якість викладання соціально-гуманітарних дисциплін, забезпеченість підручниками і навчально-методичними посібниками, ставлення викладачів до студентів.

Тенденція найнижчого рівня задоволеності серед студентів як першого, так і четвертого курсу, умовами проживання в гуртожитку, умовами додаткового заробітку студентів за спеціальністю, забезпеченістю комп'ютерами та доступом до Інтернету залишається з минулих років.

6. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В НГУ

Переваги від функціонування ефективної системи студентського самоврядування виходять за межі системи освіти, сприяючи не тільки оптимізації навчального процесу у вищій школі, а й соціалізації молоді, виробленню у неї комунікативних, управлінських навичок, розвитку політичної культури молодого покоління. В цьому контексті студентське самоврядування можна розглядати як передумову для розвитку громадянського суспільства та парламентських демократичних традицій. Потрібно зазначити, що неможливо забезпечити розвиток студентського самоврядування за допомогою одних лише адміністративних методів. Адже будь-яке самоврядування за своєю природою є проявом власної ініціативи індивіда або групи індивідів. Тому завданням інваріативної частини моніторингу було дослідження суб'єктивної оцінки студентами НГУ деяких питань, пов'язаних зі студентським самоврядуванням.

52. Як Ви вважаєте, чи потрібне студентам Вашого університету студентське самоврядування?

- Так. 32.3
- Швидше так. 34.2
- Може так, може ні. 26.3
- Швидше ні. 4.7
- Зовсім не потрібно. 2.2 **рисунок**

66,5% опитаних студентів вважають, що студентське самоврядування є потрібним для студентів нашого університету. 26,3% не змогли відповісти на дане питання, що свідчить про нерозуміння функцій та ролі даного органу в організації студентської життєдіяльності. Серед основних причин такої неактивності можна вбачати елементарну відсутність бажання цим займатися, організаційні негаразди, а також низький рівень поінформованості щодо функцій та ролі органів студентського самоврядування.

12,3% респондентів відзначили свою належність до студентського самоврядування. 45,5% - хотіли б брати участь у студентському самоврядуванні.

55. Якщо хотіли б, що заважає особисто Вам брати участь у студентському самоврядуванні?
(напишіть) _____

За результатами дослідження, студенти вбачають роль студентського самоврядування у вирішенні наступних питань організації студентської життєдіяльності (по мірі зниження актуальності):

- коректування розкладу занять, заліків, іспитів (44,3%);
- організація дозвілля (34,5%);
- оцінка якості викладання (30,2%);
- організація студентських наукових об'єднань (21,3%);
- розподіл місць у гуртожитку, організація поселення, контроль за додержанням правил проживання (18,6%);
- розподіл стипендій (17,1%);
- визначення тематики студентських наукових праць (16,8%);
- коректування навчальних планів (16,2%);
- контроль успішності й дисципліни (15,9%).

У відкритих відповідях студентами відзначалися також

57. Які з питань організації студентської життєдіяльності, зазначених у попередньому питанні, у Вашому університеті вже сьогодні вирішуються самими студентами (напишіть номери відповідей попереднього запитання)? _____

Студентів необхідно заохочувати до більш активної участі в університетському житті. Використання всіх можливостей студентського самоврядування дозволить: 1) налагодити ефективну співпрацю між адміністрацією ВНЗ і студентами з широкого спектру питань; 2) створити додаткові умови для зростання якості підготовки фахівців у системі професійної освіти в Україні; 3) забезпечити подальшу інтеграцію національної освітньої системи до європейського та світового освітнього простору. Тому сприяння зростанню ефективності даного органу в університеті є важливим завданням.

6. ПРОФЕСІЙНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ

В сучасних умовах високий рівень освіти та її якість розширюють можливості професійного вибору молодого працівника, надаючи шанс для здобуття більш високого професійного статусу. Для студентства в Україні традиційно характерні доволі високі трудові орієнтації. Професійне становлення молоді пов'язане з вибором певної сфери діяльності після закінчення навчання, побудовою планів відносно майбутнього працевлаштування. Результати дослідження, представлені у таблиці 5.1, демонструють, що після закінчення навчання у вищому навчальному закладі більшість опитаних студентів четвертого курсу (60,1%) планують працювати за отриманою спеціальністю. Цей показник значно зріс, у порівнянні попередніми роками (Рис. 7.1). В цьому випадку можна очікувати, що професійна підготовка виступить реалізованим капіталом побудови професійної стратегії.

Плани після закінчення навчання в університеті

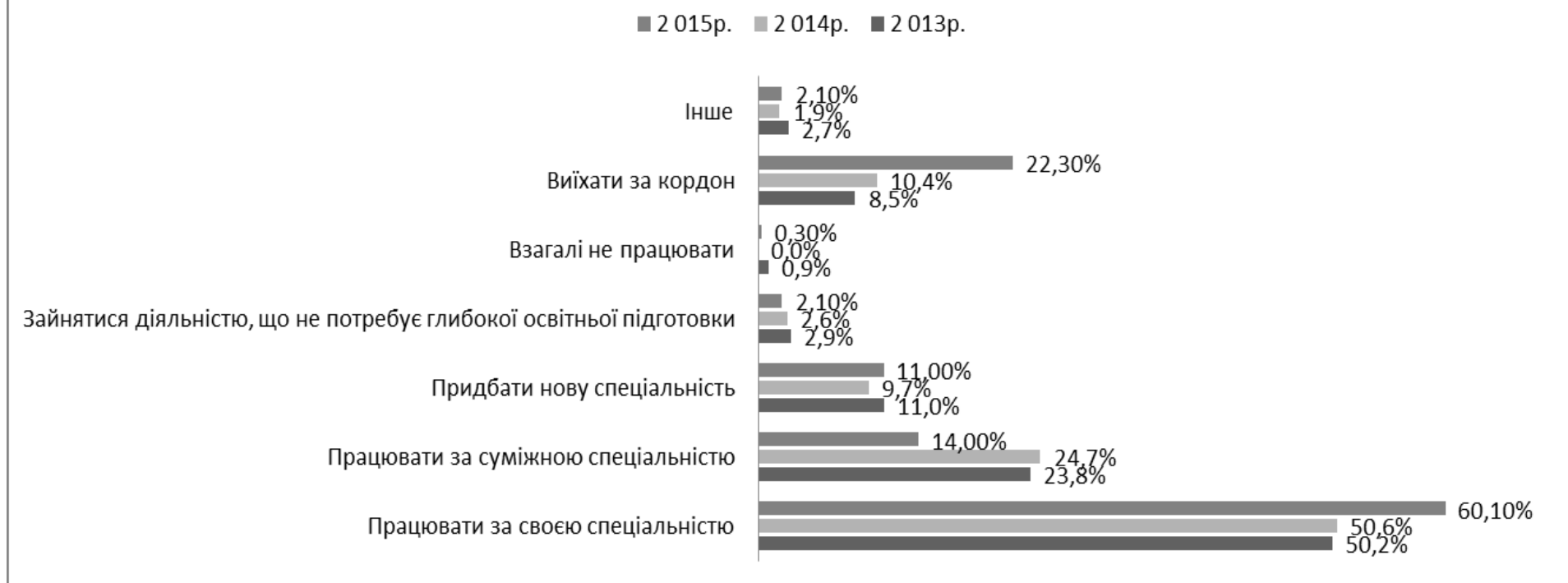

Рисунок 6.1. Розподіл відповідей студентів четвертого курсу на питання: «Що Ви плануєте робити після закінчення вузу?»

На другому місці за популярністю така відповідь: виїхати за кордон – так відповів кожен п’ятий респондент. Причому кількість таких відповідей за рік цей зростає майже вдвічі. Ця частина молоді орієнтується на досягнення високого матеріального рівня і менше – професійного статусу. 14 % опитаних студентів планують влаштуватися на роботу за суміжною спеціальністю (загальна тенденція за рік не змінилась) та 11% - придбати нову спеціальність. Тут слід підкреслити важливість прийняття практичних кроків у формуванні професійних планів молоді, вироблення стійких професійних інтересів і намірів відносно до майбутньої діяльності, які б також відповідали потребам суспільства в кадрах з різних професій. Найменш популярний варіант – зайнятися низько кваліфікованою діяльністю. Така спрямованість професійних планів обумовлює зниження професійного та економічного статусу.

І нарешті, говорячи про особливості економічної поведінки студентів, не можна не згадати, що у зв'язку з надзвичайно низьким рівнем оплати праці та незадоволеністю наявними трудовими перспективами чимало молодих людей (у тому числі високоосвічених) прагнуть знайти роботу за межами країни, виїжджаючи за рубіж з метою тимчасового працевлаштування або й постійного проживання. Це відображає не лише загальну схильність молоді до більш активного набуття та використання нових знань, навичок і вмій, а й насамперед гостроту проблем гідного застосування трудових і освітньо-професійних навичок у себе на батьківщині. 22,3% опитаних студентів хотіли б виїхати за кордон. У порівнянні з минулим роком частка таких збільшилася в два рази.

63% опитаних студентів хотіли б продовжити навчання за кордоном. І називають перешкоди, що заважають їм пройти стажування, стипендіальну програму. Серед них за мірою зниження актуальності:

- нестача грошей (50,9%);
- низький рівень володіння іноземними мовами (44,8%);
- відсутність інформації про такі можливості (20%);
- страх перед змінами в житті. (8,5%);
- не маю такого бажання (8,2%);
- проблеми особистого характеру (7,9%);
- відсутність підтримки з боку батьків (3%).

З різних причин, як то придбання практичного досвіду, або необхідність самостійно заробляти, студенти продовжують працевлаштовуватися під час навчання в університеті. За результатами дослідження цього року, ця тенденція зберігається на тому ж рівні: лише близько третини студентів четвертого курсу ніде не працюють, серед першокурсників таких 63,6%. Чим більша кількість молодих людей, здатних самостійно вирішувати свої матеріальні проблеми, тим ефективніше вона включена у відтворні процеси економічного життя суспільства. Отже, майже половина опитаних студентів (48,8%) не мають економічної самостійності. Це не може не відобразитись на залежності молоді від старшого покоління, що призводить до певного обмеження самостійності молодих людей у конструюванні життєвих проектів, їхніх прав, а зрештою – до падіння активності і поширення утриманських настроїв.

Таблиця 6.1. Розподіл відповідей респондентів на питання: «Чи маєте Ви додатковий заробіток у вільний від навчання час?»
(у % за кожним курсом)

Відповіді	1 курс	4 курс	1 курс	4 курс	1 курс	4 курс
	2013		2014		2015	
	Так, маю постійну роботу за профілем одержуваної спеціальності	3,0	3,8	4,0	5,3	1,8

Маю постійну роботу не за профілем одержуваної спеціальності	3,3	13,3	4,0	15,8	2.4	17.9
Іноді підробляю за профілем одержуваної спеціальності	2,7	8,6	4,0	9,2	9.7	9.3
Іноді підробляю, але не за профілем одержуваної спеціальності	20,8	36,0	25,3	34,9	20.6	35.1
Ні, я не підробляю	69,5	36,0	62,6	34,9	63.6	31.1

Життя ставить чимало випробувань, які дуже складно подолати, особливо у молодому віці. Гострота певних питань, їх невирішеність призводить до глибокої психологічної кризи особистості. Тому в ході дослідження ми намагалися також з'ясувати, які проблеми особистого характеру є для наших студентів сьогодні найбільш актуальними.

Рейтинг проблем, що найбільше непокоять студентів:

- можливість підробітку і працевлаштування (54,9%); ситуація в країні (49,7%);
- відсутність стабільності, впевненості в майбутньому (40,5%);
- проблеми, пов'язані з навчанням (39%);
- здоров'я моє і моїх близьких (27,7%);
- особиста безпека, безпека сім'ї, країни (20,7%);
- важке матеріальне становище (18,6%);
- черствість, бездушність у відносинах між людьми (16,8%);
- побутові проблеми (14%);
- можливості цікаво проводити дозвілля (13,4%);
- відносини з викладачами (12,8%);
- почуття самотності (10,7%);
- проблеми, пов'язані з браком інформації про свої можливості (10,4%);
- відносини з коханою людиною (8,8%);
- житлові проблеми (8,8%);
- сімейні проблеми (6,7%);
- відносини з друзями (5,2%).

Дійсно, проблеми, які хвилюють сучасну молодь, різноманітні. Сьогодні кількість труднощів, з якими зустрічаються студенти під час навчання у ВНЗ, дедалі зростає. Для студентів п'ятого курсу найнаболочіше — це працевлаштування та забезпечення житлом. Відсутність стабільності, впевненості в майбутньому посідає друге місце. Чи знайде молодий спеціаліст роботу по спеціальності після закінчення навчального закладу? Відповідь на це питання не завжди є ствердною. Значну частину опитаних хвилюють проблеми, пов'язані з навчанням.

Важлива проблема – погіршення стану здоров'я молодих людей. Нинішнє молоде покоління є менш здоровим фізично та психічно ніж попереднє. Забруднення атмосферного повітря, недостатньо висока якість продуктів харчування, питної води, підвищений рівень шуму, напруги електромагнітних полів, незадовільні гігієнічні умови є чинниками, що зумовлюють патологічні зміни стану здоров'я. Одним із безумовних пріоритетів наразі є діяльність зі збереження та поліпшення стану здоров'я молоді, утвердження у молодіжному середовищі засад здорового способу життя.

Переважає більшість проблем молоді — це складові загальних потреб українського суспільства. Особиста безпека, безпека сім'ї, країни посіли четверте місце в рейтингу актуальних проблем.

Гостра проблема - низький рівень життя і значна економічна та соціальна залежність від батьків. В житті багатьох молодих людей отримало широке поширення почуття тривоги. Вони перебувають у більш складних матеріальних обставинах, мають потребу в підтримці, як правило, не мають житла та не впевнені в завтрашньому дні.

Не вистачає сьогодні і можливості цікаво проводити дозвілля, як необхідної частини життя будь-якої людини, а особливо молоді. У сучасному суспільстві, в якому спостерігається нестабільність нормативно-ціннісних систем, проблема дозвілля молоді набуває особливої гостроти.

Недостачу спілкування молоді відчуває найбільше гостро. Кожен десятий відчуває себе самотнім. Відсутність розвиненої і стійкої сфери спілкування породжує проблему самогубств у молодіжному середовищі.

Аналізуючи результати дослідження, можна зробити висновок, що загальнолюдські цінності і проблеми дуже близькі сучасній молоді. Молоді люди вважають їх актуальними і намагаються знайти шляхи їх вирішення

ВИСНОВКИ

Сьогоднішня молодь навчається та працюватиме в умовах посилення глобальної конкуренції, зростання ролі інновацій і значення людського капіталу як основного фактора економічного розвитку. Однією з найважливіших передумов підготовки молоді до життя та її професійної соціалізації є отримання якісної освіти. Проведене соціологічне дослідження поточного року засвідчило, що найбільш важливою для більшості абітурієнтів нині залишається орієнтація на результат навчання - затребуваність обраної галузі знань у суспільстві, можливість успішного працевлаштування після закінчення вузу - «престижність вузу і професії на ринку праці», поряд з інтересом до обраної професії. Серед факторів, що зумовлюють вибір професії, для першокурсників найбільш значущим є престиж обраної галузі діяльності, найменш важливим – профорієнтаційні заходи у школі, коледжі, поради вчителів, сімейні традиції.

У нинішніх умовах ринкового суспільства студенти все більше усвідомлюють себе споживачами освітніх послуг і пред'являють до університету відповідні вимоги.

Показово, що позитивні установки на працю за кордоном та на виїзд за межі України на постійне місце проживання в українській молоді здебільшого обумовлені саме вищим рівнем життя в інших країнах та більш високими заробітками.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Ринкова економіка, з одного боку, значно розширила межі прикладання сил та здібностей молоді у сфері праці, з іншого – зумовила ослаблення державної підтримки молоді у соціально-трудої сфері, похитнула старі інституціональні основи трудової соціалізації молоді за несформованості нових. Тому підтримка молоді у сфері освіти, сприяння її трудовій зайнятості, забезпечення економічної самостійності є першочерговими завданнями, що передбачають реалізацію таких цілей:

- постійне підвищення якості вищої освіти, розробка освітніх програм, орієнтованих на вимоги ринку праці, що має стати визначальним показником ефективності вищої освіти та якості підготовки фахівців;
- підвищення мотивації навчальної діяльності та рівня самоосвіти, ознайомлення студентів з можливостями реалізації особистих ініціатив;
- підвищення ефективності заходів щодо підтримки та заохочення талановитої молоді у сфері освіти, науки, культури;

- упровадження різноманітних міждисциплінарних програм, що надаватимуть можливість отримувати відразу декілька спеціалізацій, включаючи міжнародні;
- впровадження ефективних програм розвитку соціальної компетентності, необхідної для просування молоді на ринку праці;
- залучання студентів у творчі, наукові та спортивні об'єднання, до інноваційних міжнародних проектів у сфері освіти, науки, культури тощо; популяризація та пропаганда успіхів української молоді у світовому співтоваристві;
- удосконалення системи працевлаштування випускників університету, які навчалися за держзамовленням; допомога у плануванні й розвитку ефективної кар'єри;
- підвищення ефективності співпраці зі спеціалізованими організаціями, які спрямовані на сприяння зайнятості, професійну орієнтацію, у т. ч. центрів тимчасової та сезонної зайнятості молоді, молодіжних бірж праці, студентських трудових загонів, молодіжних об'єднань тощо;
- координація та підтримка діяльності студентського самоврядування, зокрема у сфері духовно-морального й екологічного виховання, виховання почуття патріотизму;
- сприяння організації молодіжних центрів, формуванню молодіжних програм, більш широке висвітлення їхньої діяльності у засобах масової інформації;
- інформаційна допомога з усього спектру питань життя молоді в суспільстві (здоров'я, освіта, праця, кар'єра, суспільне й особисте життя, сім'я, житло, дозвілля, спорт, життя молоді в інших країнах тощо);

Поглибленого вивчення та більш широкого застосування потребує міжнародний досвід реалізації підтримки молоді в системі вищої освіти за різними її напрямками. Важливим уявляється також активне заохочення молоді до участі в суспільному житті та у вирішенні власних проблем.

Проведене соціологічне дослідження поточного року засвідчило, що найбільш важливою для більшості абітурієнтів нині залишається орієнтація на результат навчання - затребуваність обраної галузі знань у суспільстві, можливість успішного працевлаштування після закінчення вузу - «престижність вузу і професії на ринку праці», поряд з інтересом до обраної професії. Серед факторів, що зумовлюють вибір професії, для першокурсників найбільш значущим є престиж обраної галузі діяльності, найменш важливим – профорієнтаційні заходи у школі, коледжі, поради вчителів, сімейні традиції.

З іншого боку, є незначні розбіжності між студентами, котрі навчаються за бюджетною формою навчання і тими, хто навчається за контрактом, на що теж слід звертати увагу. Приміром чинники: «неважко вчитися», «легко буде знайти

роботу» значно більшою мірою є значущими для студентів, які навчаються за бюджетною формою. Для першокурсників-контрактників значно більшою мірою порівняно зі студентами, що навчаються на бюджеті, є значимими такі чинники: «якість освіти», в університеті цікаво навчатися.

Слід звернути увагу на те, що малоефективними є профорієнтаційні заходи шкіл та коледжів, маловпливовими є також поради вчителів. Натомість, значно зростає роль засобів масової інформації і комунікації при виборі абітурієнтами конкретного вузу та напрямку підготовки фахівців.

Більшість студентів орієнтуються на оволодіння системними професійними знаннями, на активні способи підготовки до майбутньої професії і прагматичне ставлення до отримання знань.

Більшість опитаних студентів не пошкодували про свій вибір університету (80 %). Дещо нижчим є показник стосовно факультету, і ще нижчим – стосовно спеціальності. Більший відсоток розчарованих у виборі спеціальності серед студентів, що навчаються за бюджетною формою порівняно зі студентами, які навчаються на контрактній основі.

При тому, що переважна кількість респондентів висловила задоволеність якістю освіти в НГУ, на старших курсах відсоток таких оцінок знижується.

За словами студентів, найчастіше у навчанні використовуються такі активні методи: лекція-дискусія, творчі завдання, ігрові ситуації, демонстрування наочних матеріалів. Студенти отримують в університеті високу теоретичну підготовку (яка, на їх думку, їм не завжди потрібна), проте їм не вистачає практичного досвіду та навичок професійної діяльності. При цьому студенти скептично ставляться до пропозиції про збільшення обсягу самостійної роботи у їх навчанні, більше схильні працювати в малих творчих групах з викладачем, який зацікавлений у результатах їх роботи та є яскравою особистістю.

Студенти масово обирають Інтернет як основне джерело інформації під час підготовки до навчальних занять.

Найбільшим попитом користуються такі дисципліни на вибір з циклу «соціально-гуманітарної підготовки»: психологія, ділова іноземна мова, правознавство, соціологія, культурологія.

Найчастіше студенти відзначають необхідність створення програм підготовки магістрів та бакалаврів, сумісних з європейськими, визнання диплому НГУ в інших країнах, а також допомогу університету при працевлаштуванні – тобто проявляється виключно прагматичний підхід до освітнього процесу в університеті. Для студентів є важливим самостійний вибір дисциплін, можливість міжнародного обміну, можливість оцінювати роботу викладачів.

Більшість респондентів оцінює ставлення адміністрації університету до студентів позитивно, знаходить спільну мову з викладачами. Причому студентам цікавим є не стільки використання технічних засобів у процесі навчання, скільки більший контакт з викладачем. З одного боку, вони бажають творчої атмосфери на заняттях, а з іншого – не

готові самостійно працювати. Тобто для їх зацікавленості необхідно, щоб саме заняття з викладачем включало студентів у роботу, сприяло їх розкриттю та вивільненню творчих здібностей. Самостійна робота студента є ефективною та бажаною, якщо вона виконується під контролем викладача.

Якість викладання дисциплін, забезпеченість підручниками та навчально-методичними посібниками студенти оцінили досить високо.

Порівняльний аналіз відповідей респондентів першого та четвертого курсів показав, що студенти по-різному оцінюють характеристики навчання в університеті. При цьому студенти четвертого курсу схильні до більш низьких оцінок.

Половина четвертокурсників відзначила, що планує працювати за спеціальністю, яку отримує в університеті. Проте в умовах відсутності системи централізованого (і гарантованого) розподілу випускників значна кількість студентів втрачає впевненість у тому, що після закінчення університету зможе знайти роботу за фахом. Розуміючи, що після закінчення навчання випускникам важко буде знайти роботу не маючи відповідного досвіду, усе більше студентів працевлаштовується вже під час навчання в університеті. Майже дві третини четвертокурсників вже мають досвід роботи, але переважна більшість з них працює не за спеціальністю.

ЦЕНТР СОЦІОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

Центр соціологічного аудиту (до 2013 р. – Лабораторія конкретних соціологічних досліджень) Інституту гуманітарних проблем ДВНЗ «НГУ» створений у 2000 році для забезпечення зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу та адміністрацією вузу, формування системи соціологічного супроводу діяльності у сфері менеджменту якості освітніх послуг, що проводиться в університеті.

НАШІ ДОСЛІДЖЕННЯ:

- Аналіз включення випускників гірничо-металургійних спеціальностей до професійно-економічної сфери суспільства (2014 р.).
- Дослідження патріотичної свідомості та правової культури студентів НГУ (2014 р.).
- Дослідження проблем міжнародної академічної мобільності молодих вчених Дніпропетровської області (2013 р.).
- Аналіз проблем формування екологічної свідомості студентів (2012 р.).
- Вивчення соціально-економічного статусу студентів ДВНЗ «НГУ», мотивації та перспектив їхньої освітньої діяльності; розуміння ними таких понять, як життєвий успіх, сучасна сім'я (2012 р.).
- Дослідження оцінки студентів щодо функціонування студентських гуртожитків (2011 р.).
- Виявлення причин невчасної здачі сесії студентами університету (2011 р.).
- Аналіз підприємницького потенціалу студентів університету: звіт (на замовлення Бізнес-інкубатора ДВНЗ «НГУ») (2010 р.).
- Виявлення факторів, що впливають на мотивацію діяльності вчених у ВНЗ та НДІ Дніпропетровської області» (спільно з обласною радою молодих вчених). За результатами дослідження видано інформаційних збірник; виступ на телебаченні (2010р.).

ЦЕНТР СОЦІОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

Адреса: Кафедра історії та політичної теорії, Національний гірничий університет, просп. К.Маркса, 19, корп.1, к.63, м. Дніпропетровськ, 49005, Україна

Тел.: (0562) 46-90-45, факс: (0562) 47-32-09, e-mail: pushkinv@mail.ru

Завідувач центру: Колісник Лариса Олексіївна, канд. соціол. наук, доцент, доцент кафедри історії та політичної теорії ДВНЗ «НГУ», старший науковий співробітник, член Соціологічної асоціації України, м.т.: 8-066-11-94-383, e-mail: klarisaa@ukr.net

Співробітники:

Мосьондз Марина Володимирівна, канд. соціол. наук, доцент кафедри історії та політичної теорії ДВНЗ «НГУ», старший науковий співробітник, член Соціологічної асоціації України, м.т.: 8-067-610-37-37, e-mail: mosendzm@yandex